

ارتباط شاخص‌های هماتولوژیک و تن سنجی در بارداری نخست زنان بر پیامدهای فیزیولوژیک نوزادان

منیره طوسی^۱، مرضیه اکبرزاده^۲، نجف زارع^۳

چکیده

سابقه و هدف

شاخص‌های فیزیکی هنگام تولد، در سلامت فرد و خانواده نقش به سزایی دارند. هدف از این بررسی، تعیین ارتباط برخی از پارامترهای تن سنجی و هماتولوژیک مادران بر شاخص‌های فیزیولوژیک نوزادان مانند وزن بود.

مواد و روش‌ها

مطالعه انجام شده از نوع توصیفی و تحلیلی بود. به طور تصادفی ۱۲۶ مادر باردار در طول یک دوره ۳ ماهه از دو بیمارستان حافظ و شوشتری شیراز مورد مطالعه قرار گرفتند. پس از کسب رضایت، یک نمونه خون در هفته ۳۶ از مادران گرفته و سطح هموگلوبین، هماتوکریت، پلاکت و قند خون (GCT) آن‌ها اندازه‌گیری شد. پس از زایمان، قد و وزن و دور سر، نمره آپگار و رفلکس نوزادان به طور دقیق اندازه‌گیری شد. آزمون‌های همبستگی پیرسون، t، آنالیز واریانس و رگرسیون خطی برای تحلیل داده‌ها استفاده شد.

یافته‌ها

سن، قد، میزان تحصیلات و شغل مادر و نوع زایمان، هم چنین جنس نوزاد هیچ تاثیری بر وزن، قد، دور سر، نمره آپگار و رفلکس نوزادان نداشت. همبستگی آماری معناداری بین وزن، شاخص توده بدن، افزایش وزن بارداری، میزان هموگلوبین، هماتوکریت و قند خون مادر با وزن نوزادان آن‌ها مشاهده گردید (به ترتیب $p=0/009$ ، $p=0/006$ ، $p=0/001$ ، $p=0/006$ و $p=0/008$).

نتیجه‌گیری

امکان پیشگویی وزن نوزادان در هنگام تولد بر اساس سطح هموگلوبین، هماتوکریت و وزن مادران در ۳ ماهه سوم بارداری، نشانگر اهمیت لزوم بررسی شاخص‌های هماتولوژیک و تن سنجی مادران می‌باشد. توجه بیش از پیش به وضع تغذیه و کنترل وزن و شاخص‌های خونی مادران باردار، در تامین سلامتی نوزادان آن‌ها بسیار مؤثر است.

کلمات کلیدی: شاخص توده بدن، زنان باردار، وزن هنگام تولد

تاریخ دریافت: ۹۰/۱۲/۱۵

تاریخ پذیرش: ۹۱/ ۶/۲۹

۱- کارشناس ارشد مامایی - دانشکده پرستاری و مامایی حضرت فاطمه (س) - دانشگاه علوم پزشکی شیراز - شیراز - ایران

۲- مولف مسؤول: کارشناس ارشد مامایی - مربی دانشکده پرستاری و مامایی حضرت فاطمه (س) - دانشگاه علوم پزشکی شیراز - شیراز - ایران - صندوق پستی:

۷۱۳۵۴-۱۳۵۹

۳- دکترای آمار حیاتی - دانشیار دانشگاه علوم پزشکی شیراز - شیراز - ایران

مقدمه

بر اساس نتایج پژوهش های مختلف، شرایط جسمی زمان تولد از جمله وزن هنگام تولد، یکی از عوامل اصلی تعیین کننده بقای رشد جسمانی و مغزی آینده کودک بوده و نشانه معتبری از رشد داخل رحمی می باشد (۱، ۲). از آن جهت که شرایط نامطلوب هنگام تولد مانند کم وزنی منجر به مرگ و میر، ازدیاد معلولیت ها و بیماری ها در دوران کودکی می شود، شناخت عوامل مؤثر بر پیامدهای نوزادی، کم وزنی و برطرف کردن این عوامل بسیار حائز اهمیت است (۳). بر اساس نتایج گروهی از پژوهشگران، سن، وزن مادر، تعداد بارداری ها، شغل مادر، سابقه مصرف دخانیات، رتبه تولد، طول دوران بارداری و سابقه به دنیا آوردن نوزاد کم وزن، نسبت مستقیم با وزن هنگام تولد دارد (۴، ۳). گروهی دیگر وضعیت نامطلوب اجتماعی - اقتصادی، وضعیت بد تغذیه مادر، پایین بودن سطح هموگلوبین و هماتوکریت خون مادر، فشارخون بالای بارداری، چند قلویی، بی سواد بودن مادر، بیماری های مزمن و مصرف الکل را از علل کم وزنی نوزاد بر شمرده اند (۵، ۶). فاکتورهای مادری بسیاری مانند سن مادر، تعداد زایمان، چندزایی، فاصله بین بارداری ها، نژاد، وضعیت اقتصادی، مصرف سیگار و شاخص توده بدن ($BMI = \text{Body Mass Index}$)، می توانند بر پیامد بارداری تأثیرگذار باشند. نوزادان کم وزن، نسبت به نوزادان دارای وزن طبیعی آسیب پذیرتر بوده و مستعد بسیاری از مشکلات مربوط به سلامتی می باشند (۷). در سال های اخیر ارتباط بین هماتوکریت مادری بالا و پیامدهای نامطلوب بارداری، مورد توجه قرار گرفته است. تصور می شود که افزایش ویسکوزیته خون ممکن است باعث کم شدن خون رسانی جفت شده و زمینه ساز کم وزنی و کم شدن رشد جنین شود. در مطالعه های انجام گرفته در مورد سطح آهن خون و پیامد بارداری، نشان داده شده که هر دو سطح کم و زیاد هموگلوبین، با افزایش کم وزنی زمان تولد و زایمان زودرس همراهی داشته اند (۸). اخیراً نشان داده اند که کم خونی مادر به عنوان یک عامل غیر وابسته برای زایمان زودرس و کم وزنی نوزاد می باشد (۹). در برخی از مطالعه های انجام شده نشان داده شده است که کم خونی در زنان باردار با مسائلی از قبیل وزن پایین هنگام

تولد، زایمان زودرس و مرگ پری ناتال همراه می باشد. از طرف دیگر، میزان مرگ و میر در زنان باردار کم خون به دلیل خونریزی هنگام زایمان بالا است (۱۰-۱۳). نوزادانی که وزن زمان تولد کمتر از ۲۵۰۰ گرم دارند، بدون توجه به سن حاملگی به عنوان کم وزن به هنگام تولد ($LBW = \text{Low Birth Weight}$) شناخته می شوند. حدود ۷/۷٪ کل نوزادان متولد شده در جهان، دارای وزن پایین هنگام تولد هستند. این نوزادان نسبت به نوزادان دارای وزن طبیعی، آسیب پذیرتر بوده و مستعد بسیاری از بیماری ها و مشکلات مربوط به سلامتی می باشند (۱۴، ۱۲). عوامل مادری متعددی نظیر سن، فاصله بین حاملگی و شاخص توده بدنی می توانند بر وزن زمان تولد نوزاد تأثیرگذار باشند. از طرف دیگر غلظت بالا یا پایین هموگلوبین نیز برای مادر و جنین مساله ساز است (۱۵). چرا که غلظت بسیار بالای هموگلوبین سبب افزایش ویسکوزیته خون می شود که انتقال اکسیژن به بافت ها را مختل نموده و عوارض عروق مغزی به جای می گذارد (۱۶، ۱۵). برخی از مطالعه های انجام شده نشان دهنده ارتباط غلظت هموگلوبین بالا با زایمان پره ترم و کوچک برای سن حاملگی می باشد (۱۷، ۱۵). در برخی مطالعه ها نیز غلظت بالای هموگلوبین، همراه با خطر کمتر بروز وزن کم هنگام تولد می باشد. با توجه به شیوع بالای کم خونی در زنان باردار و هم چنین نتایج ضد و نقیضی که در مورد تأثیر غلظت هموگلوبین بر وزن هنگام تولد وجود دارد و با توجه به این که در کشور ایران تاکنون مطالعه های محدودی در زمینه ارتباط شاخص های هماتولوژیک و تن سنجی در بارداری با پیامدهای فیزیولوژیک نوزادان در هنگام تولد انجام شده است، مطالعه حاضر، با هدف بررسی ارتباط شاخص های هماتولوژیک و تن سنجی زنان در بارداری نخست بر پیامدهای فیزیولوژیک نوزادان انجام شد (۱۸، ۱۳).

مواد و روش ها

این مطالعه تحلیلی به صورت مقطعی طی سال ۱۳۸۹ در ۱۲۶ نفر از زنان باردار مراجعه کننده به دو بیمارستان حافظ و شوشتری شهرستان شیراز انجام شد. بر مبنای آزمون t -test، تعداد نمونه ها ۱۲۶ نفر محاسبه گردید. جامعه

پژوهش در این مطالعه را، زنان با بارداری نخست بین سنین ۳۵-۱۸ سال، تشکیل می دادند. از آن جایی که تعدد زایمان ها سبب تغییر بیشتر در میزان حجم سرم افراد در حین بارداری می شود، تصمیم به انتخاب نمونه های بارداری اول گرفته شد تا این عامل مخدوش کننده حذف گردد. مادران با هر نوع بیماری سیستمیک (مثل: دیابت، هیپو یا هیپر تیروئیدی، بیماری قلبی، کلیوی)، الیگویا پلی هیدروآمنیوس، جفت سر راهی یا کندگی جفت (دکولمان جفت)، ناهنجاری مادرزادی جنین، دو قلو و چند قلوئی، سابقه مصرف سیگار و فشارخون بالا از مطالعه حذف شدند. سن حاملگی بر اساس (Last Menstrual Period) LMP و سونوگرافی که قبل از ۲۰ هفته حاملگی انجام شده بود تعیین شد.

اطلاعات مناسب با مصاحبه و معاینه مراجعه کنندگان، در خصوص متغیرهایی مانند سن مادر، سن حاملگی، شاخص توده بدنی، میزان افزایش وزن طی بارداری و عوارض مادری - جنینی در فرم ثبت اطلاعات درج شد. وزن اولیه مادر از طریق کارت بهداشت مادر ثبت شد و وزن نهایی مادر به وسیله ترازوی استاندارد موجود در زایشگاه اندازه گیری شد. اندازه گیری وزن با لباس سبک (و سپس کم کردن ۱/۵ کیلوگرم به طور متوسط برای وزن لباس ها) توسط ترازوی شاهین دار و اندازه گیری قد با استفاده از متر استاندارد نصب شده بر روی دیوار در چارت ثبت گردید. بر اساس انستیتو پزشکی IOM، شاخص توده بدنی مادر کمتر از ۱۹/۸ کیلوگرم بر متر مربع معادل BMI پایین، بین ۲۶-۱۹/۸ معادل BMI متوسط و بیشتر از ۲۶ کیلوگرم بر متر مربع معادل BMI بالا در نظر گرفته شد (۱۹). ۲ میلی لیتر نمونه خون وریدی از مادران واجد شرایط در هفته ۳۶ بارداری آن ها تهیه و با رعایت زنجیره سرد، حداکثر تا یک ساعت بعد از نمونه گیری به آزمایشگاه منتقل گردید. مقدار طبیعی هموگلوبین در زنان سالم غیر حامله، ۱۶-۱۲ گرم در دسی لیتر است اما در زنان حامله، به دلیل تغییراتی که در حجم خون رخ می دهد، تقریباً ۲ گرم در دسی لیتر از غلظت آن کاسته می شود. سازمان بهداشت جهانی، کم خونی را به صورت هموگلوبین کمتر از ۱۱ گرم در دسی لیتر تعریف می کند. اما آکادمی علوم تغذیه و بارداری،

هموگلوبین کمتر از ۱۱ گرم در دسی لیتر در سه ماهه اول و سوم و کمتر از ۱۰/۵ گرم در دسی لیتر در سه ماهه دوم بارداری را به عنوان کم خونی در نظر می گیرد (۲۰). اندازه گیری هموگلوبین و هماتوکریت تمام نمونه ها در آزمایشگاه بیمارستان و براساس روش معمول انجام شد. وزن نوزاد با ترازوی دیجیتالی سکا و با دقت در حد ۱۰ گرم اندازه گیری شد. ترازو قبل از هر بار استفاده توسط محقق با وزنه استاندارد چک می شد. برای اندازه گیری قد، از موازات خط ملاج خلفی تا پاشنه پا اندازه گیری می شد و در هر مورد نیز مراقبت به عمل آمد که پاها و تنه نوزاد کاملاً صاف باشد. دقت اندازه گیری در حد میلی متر بود. دور سر نیز با استفاده از متر نواری از برجستگی فرونتال و پس سری اندازه گیری شد. وزن کم زمان تولد (LBW) به صورت وزن زمان تولد کمتر از ۲۵۰۰ گرم و زایمان زودرس به عنوان سن حاملگی زمان زایمان کمتر از ۳۷ هفته پس از اولین روز آخرین قاعدگی، تعریف شد. طول مدت طبیعی مرحله اول در زنان شکم اول ۲۰-۶ ساعت و به طور متوسط بین ۲۰-۱۰ ساعت است و طول مراحل دوم و سوم نیز بر حسب دقیقه محاسبه می شود. مرحله دوم زایمان از زمان اتساع کامل گردن رحم تا خروج کامل جنین بوده و به طور متوسط در زائوهای شکم اول ۵۰ دقیقه است. مرحله سوم زایمان از زایمان کامل جنین تا خروج جفت بوده و بین ۵ تا ۳۰ دقیقه طول می کشد (۲۱). میانگین نمره رفلکس های نوزادی در اولین ویزیت بعد از زایمان توسط پزشک متخصص اطفال تعیین گردید، که شامل رفلکس های مورو (Moro)، گرفتن با دست و پا (Palmer and Planter grasping)، جستجو (Rooting)، بابنسکی (Babinsky) و مکیدن (Sucking) بود که طبق معیار برازلتون (Brazelton Scale) از ۴-۰ نمره داده شد. عدم وجود رفلکس، نمره صفر و غیر قرینه بودن، ضعیف، متوسط و قوی بودن رفلکس به ترتیب از ۱ تا ۴ نمره گذاری شد (۲۲). هم چنین نوع زایمان واژینال یا سزارین و نمرات رفلکس و آپگار دقایق اول و پنجم نوزاد تعیین و ثبت گردید. اطلاعات پس از جمع آوری و کدبندی از طریق نرم افزار آماری SPSS ۱۸ وارد رایانه شده و مورد تجزیه و تحلیل قرار گرفت. در توصیف اطلاعات از شاخص های مرکزی و پراکندگی و برای تحلیل ارتباط بین

متغیرها از آزمون کای دو، آنوا (ANOVA)، ضریب همبستگی پیرسون، t-test و رگرسیون خطی استفاده گردید و $p < 0/005$ معنادار در نظر گرفته شد.

یافته‌ها

در این مطالعه ۱۲۶ زن باردار وارد مطالعه شدند. میانگین سن مادران ($24/3 \pm 4/1$) سال، حداقل سن ۱۸ و حداکثر ۳۵ سال و میانگین سن حاملگی در هنگام زایمان ($39/4 \pm 0/9$) هفته بود. هم چنین $90/5\%$ زنان خانه‌دار و $9/5\%$ شاغل بودند. از نظر وضعیت تحصیلات نیز $24/6\%$ زنان مورد مطالعه دارای تحصیلات راهنمایی، $50/8\%$ زنان مورد مطالعه دارای تحصیلات دیپلم و $15/1\%$ زنان دارای تحصیلات دانشگاهی بودند. ۶۷ نفر ($53/1\%$) از زنان زایمان طبیعی و ۵۹ نفر ($46/9\%$) از زنان زایمان سزارین را به عنوان روش انتخابی برای زایمان انتخاب کردند. بین میزان تحصیلات، وضعیت اشتغال، نوع زایمان، جنس نوزاد با قد، دور سر و وزن، آپگار و رفلکس نوزادی از نظر آماری ارتباط معناداری به دست نیامد. هم چنین مادران از نظر BMI، به ۳ گروه کم وزن، متوسط و وزن بالا تقسیم شدند که مادران با BMI متوسط بیشترین تعداد (۸۷ نفر) را به خود اختصاص دادند. حداقل شاخص توده بدنی $17/4$ و حداکثر آن $34/8$ با میانگین $BMI 24/1 \pm 3/6$ کیلوگرم بر متر مربع بود.

بر اساس نتایج این بررسی، میزان‌های مربوط به وزن مادران به این شرح بود: مادران کم وزن 6% ، مادران با وزن طبیعی 69% و مادران با وزن بالا 25% . میانگین وزن و قد مادران به ترتیب $61/2 \pm 9/4$ ، $158/8 \pm 5/1$ و هم چنین متوسط افزایش وزن مادران در دوران بارداری که از مقایسه وزن قبل از حاملگی و وزن هنگام زایمان به دست می‌آید، $9/92$ کیلوگرم بود (جدول ۱). نتایج نشان می‌دهد که میانگین وزن نوزادان با افزایش وزن مادران در دوران بارداری به طور معناداری افزایش می‌یابد ($p = 0/006$) (جدول ۱). مادران از نظر میزان هموگلوبین خون نیز به ۳ گروه با هموگلوبین پایین (کمتر از 11 g/dL)، هموگلوبین نرمال (بین 11 g/dL تا 14 g/dL) و هموگلوبین بالا (بیشتر از 14 g/dL) تقسیم شدند که مادران با هموگلوبین نرمال

جدول ۱: توزیع فراوانی میزان افزایش وزن مادران در دوران بارداری و میانگین وزن نوزادان

افزایش وزن مادران	تعداد	درصد	میانگین وزن نوزادان
کمتر از ۵ کیلوگرم	۵	۴	$2960 \pm 480/4$
۵-۹ کیلوگرم	۲۷	$21/4$	$3125 \pm 395/3$
۹-۱۳ کیلوگرم	۶۳	۵۰	$3175 \pm 841/5$
بیش از ۱۳ کیلوگرم	۳۱	$24/6$	$3248 \pm 458/4$

بیشترین تعداد (۱۰۰ نفر = $79/4\%$) را به خود اختصاص دادند. حداقل هموگلوبین مادران ۸ و حداکثر ۱۸ گرم بر دسی‌لیتر بود. میانگین شاخص‌های خونی در مادران به ترتیب شامل: $Hb: 12/3 \pm 1/5 \text{ g/dL}$ ، $Hct: 37/1 \pm 5\%$ ، $Hb: 19/2 \pm 60/3$ PLT هزار در میلی‌لیتر و قند خون $99/5 \text{ g/dL}$ بود. برای تعیین ارتباط غلظت هموگلوبین، هماتوکریت، قندخون، پلاکت مادر با قد، دور سر، وزن، آپگار و نمره رفلکس زمان تولد نوزاد، از آزمون همبستگی پیرسون استفاده شد. بر اساس آزمون همبستگی پیرسون، بین میزان غلظت هموگلوبین، هماتوکریت و قند خون مادران با وزن هنگام تولد نوزادانشان و هم چنین بین میزان غلظت هموگلوبین با دور سر و رفلکس نوزاد، ارتباط آماری معناداری مشاهده گردید ولی بین شاخص‌های خونی فوق با سایر پارامترهای نوزادی ارتباط آماری معنادار مشاهده نشد (جدول ۲).

هم چنین مشخص شد که بر اساس آزمون همبستگی پیرسون، بین پلاکت، سن، قد مادر با وزن و قد و دور سر، آپگار و رفلکس نوزادی رابطه معناداری مشاهده نشد. ولی بین طول مدت مرحله اول و دوم زایمان با آپگار دقیقه اول و هم چنین بین هفته حاملگی با وزن نوزاد و آپگار دقیقه اول و پنجم و هم چنین بین BMI، وزن، هموگلوبین و هماتوکریت مادر با وزن نوزاد رابطه آماری معناداری مشاهده گردید ($p < 0/001$).

در حالی که BMI، وزن، هموگلوبین و هماتوکریت مادر با وزن هنگام تولد نوزاد ارتباط معناداری داشتند، اما در آزمون آماری رگرسیون خطی، BMI و وزن مادر در شروع بارداری به عنوان پیش‌گوی مناسب‌تر وزن در هنگام تولد مشخص شده است و این دو متغیر سهم بیشتری نسبت به

جدول ۲: ضریب همبستگی بین برخی شاخص‌های مادری با پارامترهای نوزادی

متغیر	وزن نوزاد	قد نوزاد	دور سر نوزاد	آپگار دقیقه اول	آپگار دقیقه پنجم	رفلکس نوزاد
سن مادر	-۰/۰۳۱ ۰/۷۳۴	-۰/۰۷۶ ۰/۳۹۸	-۰/۰۰۶ ۰/۹۴۵	-۰/۰۹۵ ۰/۲۹۱	-۰/۰۱۶ ۰/۸۵۵	-۰/۰۰۵ ۰/۹۵۸
هفته حاملگی	۰/۱۸۰ ۰/۰۴۴	۰/۰۹۵ ۰/۲۹۰	۰/۰۲۵ ۰/۷۸۵	۰/۲۰۶ ۰/۰۲۱	۰/۲۸۷ ۰/۰۰۱	۰/۰۵۸ ۰/۵۱۶
وزن مادر	۰/۱۶۶ ۰/۰۴۳	۰/۰۲۷ ۰/۷۶۴	۰/۱۶۹ ۰/۵۹	-۰/۰۲۶ ۰/۷۷۲	۰/۰۶۷ ۰/۴۵۶	۰/۱۰۶ ۰/۲۳۷
BMI مادر	۰/۲۳۰ ۰/۰۰۹	۰/۱۱۵ ۰/۲۰۱	۰/۱۹۲ ۰/۰۳۱	-۰/۱۳۱ ۰/۱۴۵	۰/۰۱۲ ۰/۸۹۰	۰/۰۶۷ ۰/۴۵۵
هموگلوبین	۰/۲۸۸ ۰/۰۰۱	-۰/۰۱۰ ۰/۹۱۵	۰/۲۴۱ ۰/۰۰۶	۰/۰۴۷ ۰/۵۹۸	۰/۰۷۷ ۰/۳۸۹	۰/۲۴۸ ۰/۰۰۵
هماتوکریت	۰/۲۴۵ ۰/۰۰۶	۰/۰۰۱ ۰/۹۹۵	۰/۱۷۴ ۰/۰۵۱	-۰/۰۲۹ ۰/۷۵۰	۰/۰۷۱ ۰/۴۳۲	۰/۲۰۶ ۰/۰۲۱
قند خون (GCT)	۰/۲۳۴ ۰/۰۰۸	۰/۱۷۱ ۰/۰۵۶	۰/۰۹۲ ۰/۳۰۴	۰/۰۲۶ ۰/۷۷۷	-۰/۰۷۵ ۰/۴۲۰	۰/۰۶۶ ۰/۴۶۰
پلاکت	-۰/۱۴۰ ۰/۱۱۸	-۰/۰۷۱ ۰/۴۲۷	-۰/۱۴۶ ۰/۱۰۳	-۰/۱۲۵ ۰/۱۶۲	۰/۰۶۱ ۰/۴۹۵	-۰/۱۶۲ ۰/۰۷۰
فاز I زایمان	-۰/۰۰۶ ۰/۹۴۸	-۰/۰۴۴ ۰/۶۲۳	۰/۰۰۸ ۰/۹۳۰	-۰/۱۷۹ ۰/۰۴۵	۰/۱۱۲ ۰/۲۱۱	۰/۰۹۲ ۰/۳۰۳
فاز II زایمان	۰/۰۰۲ ۰/۸۰۳	۰/۲۵۶ ۰/۰۶۴	-۰/۰۵۶ ۰/۵۳۴	-۰/۱۸۹ ۰/۰۳۴	۰/۱۰۹ ۰/۲۳۳	-۰/۰۷۵ ۰/۴۰۲

سایر متغیرها بر وزن نوزاد داشته‌اند. بین افزایش مدت زمان فاز I و II زایمان با آپگار دقیقه اول نوزادان رابطه‌ای معنادار و معکوس مشاهده شد و با افزایش مدت زمان فاز I و II زایمان، نمره آپگار دقیقه اول نوزادان کاهش داشته ولی بین فازهای زایمانی و وزن، قد، دورسر، آپگار دقیقه ۵ و نمره رفلکسی، رابطه آماری معناداری مشاهده نشد (جدول ۲).

بحث

به طور کلی در مطالعه حاضر، ارتباط معناداری میان غلظت هموگلوبین و هماتوکریت مادر در اواخر بارداری با وزن زمان تولد نوزاد وی وجود داشت که این نتیجه با نتایج برخی مطالعه‌های انجام شده تقریباً هم‌خوانی دارد. به عنوان مثال در مطالعه‌ای که توسط بوندویچ و همکارانش

برای بررسی ارتباط وضعیت هماتولوژیک مادر و خطر تولد نوزاد با وزن پایین انجام شد، مشاهده گردید که هماتوکریت بالای مادر در سه ماهه سوم به طور مشخصی با افزایش وزن هنگام تولد ارتباط دارد (۲۳). نتایج این مطالعه حاکی از وجود ارتباط بین میانگین وزن نوزادان متولد شده با هموگلوبین و هماتوکریت مادران در سه ماهه سوم بارداری بود. به عبارت دیگر میانگین وزن نوزادان مادران دارای هماتوکریت طبیعی در سه ماهه سوم، بیش از میانگین وزن نوزادان متولد شده از مادران با هماتوکریت پایین‌تر از طبیعی بود. این نتایج با نتایج بسیاری از مطالعه‌های مشابه که ارتباط بین وضعیت هماتوکریت مادر و پیامدهای نامطلوب بارداری را نشان داده‌اند، هم‌خوانی دارد (۱۸-۱۶). هم چنین در مطالعه اسکانلون و همکارانش مشاهده شد که در زنانی

که دارای سطح هموگلوبین بالاتر از میانگین بودند، خطر محدودیت رشد و کم وزنی جنین بیش از گروه طبیعی بود (۲۴). این یافته را می توان با غلظت بالای هموگلوبین که باعث افزایش ویسکوزیته خون شده و انتقال اکسیژن به بافت ها را مختل می نماید، مرتبط دانست. البته مدارکی وجود دارند که نشان می دهند ارتباط بین غلظت هموگلوبین بالای مادر و افزایش خطرات بارداری و زایمان، یک رابطه علیتی نیست و بهتر است که به اختلالات فشار خون و حاملگی و پره اکلامپسی ارتباط داده شود (۱۶). در اغلب مطالعه های انجام شده در مورد ارتباط هماتوکریت و هموگلوبین پایین مادر و خطر بروز وزن کم هنگام تولد، اتفاق نظر وجود دارد (۲۵، ۲۴). در مطالعه حاضر، یک همراهی مثبت بین مقادیر هماتوکریت و هموگلوبین مادری در سه ماهه سوم و متوسط وزن تولد نوزاد، دیده شد.

هم چنین آنمی شدید مادر به طور مشخصی با افزایش خطر LBW و زایمان زودرس همراه است. یافته های این مطالعه با نتایج سایر مطالعه ها که همراهی بین کم خونی و عاقبت بد حاملگی را نشان می دهند، هم خوانی دارد. در مطالعه ای از غنا، محققین به طور مشخص متوسط وزن کمتری را در گروه زنان با هموگلوبین پایین گزارش کردند (۲۶). بر خلاف مطالعه حاضر، در برخی مطالعه ها ارتباط معناداری میان غلظت هموگلوبین و هماتوکریت مادر و وزن زمان تولد نوزاد، وجود نداشت (۲۷-۱۱). این اختلاف را می توان به علت اختلافات نژادی و عوامل دیگری مانند وضعیت اقتصادی و اجتماعی متفاوت در جوامع تحت مطالعه نسبت داد.

بر اساس نتایج حاصل از این مطالعه، اضافه وزن دوران بارداری به طور متوسط ۹/۹ کیلوگرم بود که کمتر از استانداردهای بین المللی (حدود ۱۲/۵ کیلوگرم) می باشد (۱۹). بر اساس یافته های این مطالعه، وزن شروع بارداری و همین طور افزایش وزن دوران بارداری با وزن هنگام تولد نوزاد ارتباط معناداری داشت و با افزایش وزن مادر چه در شروع بارداری و چه در طول آن، وزن نوزاد نیز افزایش یافته بود. این یافته با نتایج مطالعه گاندرسون هم راستا می باشد (۲۸). در ارتباط با تاثیر BMI اولیه مادر روی وزن هنگام تولد نوزاد، در این مطالعه نشان داده شد که

وزن هنگام تولد نوزاد به طور معناداری تحت تاثیر BMI مادر می باشد. در مطالعه های دیگر نیز این موضوع به اثبات رسیده است (۲۹). وزن هنگام تولد نوزادان مورد مطالعه حاضر، به طور معناداری با افزایش وزن دوران بارداری ارتباط نشان داد.

بیشترین میزان LBW در وزن گیری کمتر و مساوی ۵ کیلوگرم و بیشترین میزان ماکرووزومی در وزن گیری بیشتر از ۲۶ کیلوگرم مشاهده شد. این یافته با یافته های موجود در تحقیقات انجام شده دیگر هم خوانی دارد (۳۰). بر خلاف مطالعه حاضر در مطالعه مداح و ظهوری، رابطه معناداری بین وزن و اضافه وزن مادر با وزن هنگام تولد نوزادان مشاهده نگردید (۳۲، ۳۱). احتمالاً دلیل این تفاوت ناشی از آن است که افزایش وزن در دوران بارداری و وزن نوزاد در هنگام تولد، هر دو به عوامل متعددی از قبیل وزن قبل از بارداری، سن مادر، تعداد زایمان، فاصله بین بارداری ها، بیماری های دوران بارداری و منبع تغذیه ای مادران در دوران بارداری و شرایط روحی و روانی آنان بستگی دارند (۳۳). عده ای از محققان در مطالعه های خود گزارش کردند که ارتباطی بین قد مادر و وزن هنگام تولد نوزاد وجود ندارد که با نتیجه مطالعه حاضر هم خوانی دارد (۳۴). اما میلنیک در مورد تاثیر قد مادر بر وزن هنگام تولد، نشان داد که افزایش قد در ارتباط با افزایش وزن هنگام تولد می باشد (۳۵). در این مطالعه بین شاغل بودن مادر و وزن نوزاد ارتباط معناداری مشاهده نشد، در حالی که بیرناکا و همکاران گزارش کرده اند که نوزادان زنان شاغل، کم وزن تر هستند (۳۶). علت این تفاوت احتمالاً شرایط دشوارتر محیط کاری برای زنان در مطالعه فوق الذکر می باشد. در مطالعه حاضر میانگین وزن نوزادان در زنان تحصیل کرده تفاوتی نداشته که با نتایج برخی مطالعه ها هم خوانی ندارد (۳۷، ۳۱). در زنان با BMI بالا، شیوع ماکرووزومی و وزن گیری بیش از حد طبیعی، بیشتر از زنان با BMI طبیعی می باشد و در زنان با BMI پایین، شیوع وزن کم هنگام تولد بیشتر از زنان با BMI طبیعی است. این نتایج اهمیت شاخص توده بدنی اولیه مادر باردار و نیز میزان افزایش وزن دوران بارداری را در ایجاد عوارض مادری- جنینی نشان می دهد. این مساله می تواند در مطالعه های بعدی با حجم نمونه

پژوهش اهمیت وزن و کم خونی مادر چه در شروع بارداری و چه در طول بارداری را به عنوان شاخصی برای شناسایی مادرانی قرار می‌دهد که در معرض خطر تولد نوزاد کم وزن می‌باشند. متعاقب شناسایی این مادران، می‌توان از آن‌ها مراقبت بیشتری به عمل آورد و آموزش‌های لازم را در زمینه‌های مختلف به آنان داد. برنامه‌ریزی برای بهبود وضعیت تغذیه‌ای زنان باردار و اصلاح آئمی قبل از بارداری بایستی مد نظر دست‌اندرکاران سلامت و بهداشت کشور باشد.

تشکر و قدردانی

این مقاله حاصل پایان‌نامه دانشجویی با شماره طرح تحقیقاتی ۸۹۵۰۹۹ و کد کارآزمایی بالینی IRCT201109067497N1 می‌باشد که بدین‌وسیله از معاونت پژوهشی دانشگاه و دانشکده پرستاری و مامایی دانشگاه علوم پزشکی شیراز و هم‌چنین پرسنل محترم بیمارستان‌های شوشتری و حافظ شیراز به جهت همکاری بی‌دریغ‌شان تشکر و قدردانی می‌گردد.

وسیع‌تر و نیز به صورت کارآزمایی‌های بالینی، مورد بررسی بیشتری قرار گیرد. با توجه به تاثیر اندکس‌های خونی و وزنی غیر طبیعی مادر بر پیامدهای بارداری باید با اطلاع‌رسانی مناسب، مادران را به ویزیت‌های مرتب پره ناتال ترغیب نمود. هم‌چنین باید به ارایه‌دهندگان خدمات پره ناتال در بخش‌های مختلف، برای شناسایی مادران آئمیک و یا دارای غلظت غیرطبیعی هماتوکریت، تاکید بیشتری شود تا اقدامات در دسترس در زمان مناسب برای رفع این مشکل، انجام گیرد.

نتیجه‌گیری

مطالعه حاضر نشان داد که نه تنها همبستگی معنادار آماری بین سطح هموگلوبین و هماتوکریت مادران باردار در قبل از زایمان و وزن نوزادان آن‌ها در هنگام تولد وجود دارد، بلکه این همبستگی بین سطح هموگلوبین و دور سر نوزادان آن‌ها نیز موجود است. هم‌چنین نشان داده شد، وزن شروع بارداری و اضافه وزن دوران بارداری، ارتباط معناداری با وزن نوزاد در هنگام تولد دارد. نتایج این

References :

- Alexander GR, Wingate MS, Mor J, Boulet S. Birth outcomes of Asian-Indian-Americans. *Int J Gynaecol Obstet* 2007; 97(3): 215-20.
- Kramer MS, Barros FC, Demissie K, Liu S, Kiely J, Joseph KS. Does reducing infant mortality depend on preventing low birthweight? An analysis of temporal trends in the Americas. *Paediatr Perinat Epidemiol* 2005; 19(6): 445-51.
- Mansour E, Eissa AN, Nofal LM, Kharboush I, Reda AA. Morbidity and mortality of low-birth-weight infants in Egypt. *East Mediterr Health J* 2005; 11(4): 723-31.
- Hoffman MC, Jeffers S, Carter J, Duthely L, Cotter A, González-Quintero VH. Pregnancy at or beyond age 40 years is associated with an increased risk of fetal death and other adverse outcomes. *Am J Obstet Gynecol* 2007; 196(5): e11-3.
- Biernacka JB, Hanke W. The effect of occupational and non-occupational psychosocial stress on the course of pregnancy and its outcome. *Med Pr* 2006; 57(3): 281-90. [Article in Polish]
- Bisai S, Mahalanabis D, Sen A, Bose K, Datta N. Maternal early second trimester pregnancy weight in relation to birth outcome among Bengalee Hindus of Kolkata, India. *Ann Hum Biol* 2007; 34(1): 91-101.
- Abbound M. Hemoglobin Status. In: Creasy RK, Resnik R, Iams JD. *Maternal-Fetal Medicine: Principles and Practice*. 5th ed. Philadelphia: WB Saunders; 2003. p. 728.
- Adam RJ, Hematological Disorders, In: Gary Cunningham F, Leveno KJ, Bloom SL, et al. *Williams Obstetrics*. 22nd ed. Philadelphia: Mc Graw Hill; 2004. p. 1308.
- Levy A, Fraser D, Katz M, Mazor M, Sheiner E. Maternal anemia during pregnancy is an independent risk factor for low birthweight and preterm delivery. *Eur J Obstet Gynecol Reprod Biol* 2005; 122(2): 182-6.
- Shobeiri F, Begum K, Nazari M. A prospective study of maternal hemoglobin status of Indian women during pregnancy and pregnancy outcome. *Nutrition Research* 2006; 26(5): 209-13.
- Laflamme EM. Maternal hemoglobin concentration and pregnancy outcome: a study of the effects of elevation in el alto, bolivia. *Mcgill J Med* 2011; 13(1): 47.
- Ramazanali F, Vahid Dastjerdi M, Beigi A, Moini A. The relationship between Maternal HCT levels, birth weight and risk of low birth weight. *Iran J Pediatr* 2006; 16(4): 447-54. [Article in Farsi]
- Garshasbi A, Fallah N. Maternal hematocrite level and risk of low birth weight and preterm Delivery. *Tehran University Medical Journal* 2006; 64(4): 87-94.

- [Article in Farsi]
- 14- Hardy R, Wadsworth ME, Langenberg C, Kuh D. Birthweight, childhood growth, and blood pressure at 43 years in a British birth cohort. *Int J Epidemiol* 2004; 33(1): 121-9.
 - 15- Steer PJ. Maternal hemoglobin concentration and birth weight. *Am J Clin Nutr* 2000; 71(5 Suppl): 1285S-7S.
 - 16- Yip R. Significance of an abnormally low or high hemoglobin concentration during pregnancy: special consideration of iron nutrition. *Am J Clin Nutr* 2000; 72(1 Suppl): 272S-279S.
 - 17- Stephansson O, Dickman PW, Johansson A, Cnattingius S. Maternal hemoglobin concentration during pregnancy and risk of stillbirth. *JAMA* 2000; 284(20): 2611-7.
 - 18- Nahum GG, Stanislaw H. Hemoglobin, altitude and birth weight: does maternal anemia during pregnancy influence fetal growth? *J Reprod Med* 2004; 49(4): 297-305.
 - 19- Cunningham F, Leveno K, Bloom S, Hauth J, Rouse D, Spong C. *Williams Obstetrics*. 23rd ed. Philadelphia: Mc Graw Hill; 2010. p. 261-3.
 - 20- Lowdermilk DL, E.Perry SH, Pitrowski KA. *Maternity & Woman's Health Care*. 8th ed. St.Louis : Mosby; 2004. p. 1219.
 - 21- Cunningham F, Leveno K, Bloom S, Hauth J, Rouse D, Spong C. *Williams Obstetrics*. 23rd ed. Philadelphia: Mc Graw Hill; 2010. p. 512-7.
 - 22- Lundqvist C, Sabel KG. Brief report: the Brazelton Neonatal Behavioral Assessment Scale detects differences among newborn infants of optimal health. *J Pediatr Psychol* 2000; 25(8): 577-82.
 - 23- Bondevik GT, Lie RT, Ulstein M, Kvåle G. Maternal hematological status and risk of low birth weight and preterm delivery in Nepal. *Acta Obstet Gynecol Scand* 2001; 80(5): 402-8.
 - 24- Scanlon KS, Yip R, Schieve LA, Cogswell ME. High and low hemoglobin levels during pregnancy: differential risks for preterm birth and small for gestational age. *Obstet Gynecol* 2000; 96(5 Pt 1): 741-8.
 - 25- Bondevik GT, Ulstein M, Lie RT, Rana G, Kvåle G. The prevalence of anemia in pregnant Nepali women--a study in Kathmandu. *Acta Obstet Gynecol Scand* 2000; 79(5): 341-9.
 - 26- Geelhoed D, Agadzi F, Visser L, Ablordeppey E, Asare K, O'Rourke P, *et al*. Maternal and fetal outcome after severe anemia in pregnancy in rural Ghana. *Acta Obstet Gynecol Scand* 2006; 85(1): 49-55.
 - 27- Faraji R, Mirbolok F, Sharemi SH, Asgharnia M, Jo Afshani M, Gholamzadeh M. Relationship between Maternal Hemoglobin Concentration and BMI during the First Trimester in Primiparous Women and Her Neonatal's Birth Weight. *Iranian Journal of Surgery* 2010; 18(1): 62-8. [Article in Farsi]
 - 28- Gunderson EP, Abrams B, Selvin S. Does the pattern of postpartum weight change differ according to pregravid body size? *Int J Obes Relat Metab Disord* 2001; 25(6): 853-62.
 - 29- Decherney AH, Nathan L. *Current Obstetric and Gynecology Diagnosis & Treatment*. 9th ed. London: McGraw-Hill Medical; 2003. p. 206-7.
 - 30- Cedergren MI. Maternal morbid obesity and the risk of adverse pregnancy outcome. *Obstet Gynecol* 2004; 103(2): 219-24.
 - 31- Maddah M, Karandish M, Mohammadpour-Ahranjani B, Neyestani TR, Vafa R, Rashidi A. Social factors and pregnancy weight gain in relation to infant birth weight: a study in public health centers in Rasht, Iran. *Eur J Clin Nutr* 2005; 59(10): 1208-12.
 - 32- Zohoor A. Relation between weight gain during first pregnancy and neonate birth weight. *Journal of Reproduction & Fertility* 2002; 3(11): 33-9. [Article in Farsi]
 - 33- Hickey CA. Sociocultural and behavioral influences on weight gain during pregnancy. *Am J Clin Nutr* 2000; 71(5 Suppl): 1364S-70S.
 - 34- Hosain GM, Chatterjee N, Begum A, Saha SC. Factors associated with low birthweight in rural Bangladesh. *J Trop Pediatr* 2006; 52(2): 87-91.
 - 35- Miletić T, Stoini E. Influence of maternal pregravid weight, height and body mass index on birth weight of male and female newborns. *Coll Antropol* 2005; 29(1): 263-6.
 - 36- Biernacka JB, Hanke W. The effect of occupational and non-occupational psychosocial stress on the course of pregnancy and its outcome. *Med Pr* 2006; 57(3): 281-90.
 - 37- Kaneshi T, Yoshida T, Ohshiro T, Nagasaki H, Asato Y, Ohta T. Birthweight and risk factors for cardiovascular diseases in Japanese schoolchildren. *Pediatr Int* 2007; 49(2): 138-43.

Original Article

Relationship between maternal hematologic concentration and BMI in primiparous women on some physiological parameters in neonates

Toosi M.¹, Akbarzadeh M.¹, Zare N.²

¹Fatemeh School of Nursing and Midwifery, Shiraz University of Medical Sciences, Shiraz, Iran

²Shiraz University of Medical Sciences and Health Services, Shiraz, Iran

Abstract

Background and Objectives

Physiological parameters at birth are the main factors for somatic and mental growth in infants. The aim of the study was to investigate the impact of maternal hematologic concentration and BMI measures in primiparous women on some neonate physiological parameters.

Materials and Methods

In the present study, 126 pregnant women having referred to the two hospitals of Hafez and Shushtary were selected to be included. After obtaining the informed consent, hematocrit, hemoglobin, platelet, and GCT values of participants were recorded at the 36 week prenatal visit. The main outcome measures included birth weight and length, head circumference, apgar score, and reflex score at delivery. The data were analyzed by pearson and linear regression analysis.

Results

Mother age, height, education, occupation, and sex of infants did not correlate significantly with neonate birth weight, legnth, head circumference, apgar score, and reflex score. However, there was found to be a significant correlation between the intervening factors of BMI, weight, pregnancy weight gain, hematocrit, hemoglobin, and GCT values and the neonate birth weight.

Conclusions

The findings of this study showed the importance of mother weight at the beginning and during pregnancy. Pregnant mother nutrition status, weight control, and hematologic indices are the important factors to take care of for the health of neonates to be ensured.

Key words: BMI, Pregnant Women, Birth Weight

Received: 5 Mar 2012

Accepted: 19 Sep 2012

Correspondence: Akbarzadeh M., MSc of Midwifery. Instructor of Faculty of Nursing and Midwifery, Shiraz University of Medical Sciences and Health Services.
P.O.Box: 71345-1359, Shiraz, Iran. Tel: (+98711) 6474252; Fax: (+98711) 64742258
E-mail: akbarzadehmarzieh@yahoo.com